

УДК 373.2.011.3-051:37.018.46

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-1-41>**Галина БОЙКО,***orcid.org/0000-0001-9299-9023*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової та дошкільної освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) *halyna.boyko@lnu.edu.ua*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті подано визначення понять «модель», «соціальна мобільність», «формування соціальної мобільності вихователя». Описано модель формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. Дослідження дало можливість схарактеризувати особливості формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. Запропоновано модель формування соціальної мобільності вихователів у процесі професійної підготовки представлено в теоретико-методичному, змістовно-процесуальному й результативному блоці. У ході дослідження наголошено на необхідності оновлення змісту професійної підготовки, вибору оптимальних форм і методів професійного навчання майбутніх вихователів, розробки новітнього навчально-методичного забезпечення. Уточнено поняття «соціальна мобільність вихователя закладу дошкільної освіти» як складової частини професійної компетентності, що характеризується відповідним рівнем готовності до соціально-педагогічної взаємодії, яка формується в процесі професійної підготовки й реалізується поетапно в поєднанні з усіма видами мобільності під час переміщення фахівця освіти в суспільстві, а також зміни його соціального статусу й ролей. Подано класифікацію різновидів мобільності за напрямками діяльності й ступенем розвитку. У структурі формування соціальної мобільності фахівця дошкільної освіти наголошено на принципах відбору змісту фахової підготовки вихователів: дидактичних, вищої школи, специфічних. До структурних елементів запропонованої моделі віднесено зміст підготовки, форми, методи професійної підготовки. Відповідно до запропонованих критеріїв сформованості соціальної мобільності вихователів дошкільця визначено рівні сформованості соціальної мобільності вихователя: початковий, достатній, високий рівень.

Ключові слова: мобільність, соціальна мобільність, фахова підготовка, модель, здобувачі вищої освіти, вихователі, заклад дошкільної освіти.

Halyna BOIKO,*orcid.org/0000-0001-9299-9023*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Elementary and Preschool Education

Lviv National University named after Ivan Franko

(Lviv, Ukraine) *halyna.boyko@lnu.edu.ua*

ENHANCING SOCIAL MOBILITY OF TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article describes the definitions of the concepts of “model”, “social mobility”, “enhancing educators’ social mobility”. It offers the model of the formation of social mobility of preschool educational institutions in the process of professional training. It is devoted to the peculiarities of enhancing social mobility of preschool educational institutions in the process of vocational training. The basic concepts of article (“mobility”, “social mobility”, “social mobility of a preschool education specialist”) are analyzed. The model of formation of social mobility of educators, institutions of preschool education in the totality of theoretical-methodological, content-procedural and efficiency blocks, the features of the formation of social mobility have been singled out. Educational institutions in the process of training, pedagogical conditions of formation of social mobility have been substantiated. Educators of pre-school educational institutions in the process of vocational training (updating the contents of vocational training, the selection of optimal forms and methods of vocational training, development of the latest educational and methodological support) were discussed. The concept of social mobility of a specialist of pre-school has been specified. Social mobility of a pre-school educational body (as a component of professional competence characterized by an appropriate level of readiness for socio-pedagogical interaction), the stages of formation and development of social mobility, the classification of varieties of mobility in the directions of activity and degree of development, the structure of social mobility of a specialist in preschool education in laying of motivational, cognitive, communicative and socio-professional components have been specified.

Key words: model, social mobility, vocational training, educator, institution of pre-school education, institution of higher education, educational process.

Постановка проблеми. Згідно з Концепцією розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. освіта повинна перетворитися на систему, здатну до саморегуляції відповідно до викликів суспільного розвитку, які постійно змінюються. Освіта має перетворитися на ефективний важіль економіки знань, на інноваційне середовище, в якому учні й студенти отримують навички й уміння самостійно опановувати знання протягом життя та застосовувати такі знання в діяльності. Освіта має продукувати індивідів, здатних забезпечити прискорене економічне зростання та культурний розвиток країни, свідомих, суспільно активних громадян, конкурентоспроможних на європейському й світовому ринках праці. Освіта повинна гарантовано забезпечити високі соціальні стандарти (Концепція, 2015: 3–4).

Нині проблема підготовки фахівців у дошкільній галузі демонструє нам важливість і необхідність працювати в такому напрямі. У чому саме полягає ця проблема? Йдеться про те, що майбутній і практикуючий вихователь закладу дошкільної освіти повинен не лише мати ґрунтовні знання зі свого фаху, а й бути готовим до всіх викликів як в освіті, так і в суспільстві. Взаємозв'язок соціальної мобільності із сучасним етапом розвитку людини й суспільства, що потребує модернізації професійної підготовки й професійного становлення особистості відповідно до змін у структурі ринку праці, прослідковується в сучасному суспільстві все частіше й частіше. Вихователь повинен оперувати набутими теоретичними знаннями на практиці, співпрацювати з колегами й батьками своїх вихованців, бути активним і творчим у навчанні й вихованні дітей, розвивати свої гнучкі вміння, вчитися впродовж життя, а головне – бути «соціально мобільним», тобто бути готовим до соціально-педагогічної взаємодії, яка формується в процесі професійної підготовки й реалізується поетапно у взаємозв'язку з усіма видами мобільності під час його переміщення в соціумі, а також зміни його соціального стану й ролей.

Аналіз досліджень. Проблеми формування соціальної мобільності студентів у закладах дошкільної освіти (далі – ЗДО) досліджували Г. Бойко, О. Будник (соціальна й академічна мобільність); В. Гринько, Н. Луцан, Ю. Пачковський, Н. Фокіна (професійна мобільність у науці); В. Астахова, О. Балакірева, І. Герасимова, Л. Пілецька (механізми професійної мобільності); О. Безпалько, Р. Бендікс, Р. Брін, С. Ліпсет, П. Мертон, С. Макеев, П. Сорокін (соціальна стратифікація та соціальна мобільність) та інші.

Сучасні дослідження дають можливість виокремити багато різновидів мобільності за різними ступенями (індивідуальна, групова, вертикальна, горизонтальна, висхідна, низхідна, економічна, академічна, соціальна, трудова й інші) (Бойко, 2018: 37–38).

Існує безліч трактувань визначення понять «мобільність», «соціальна мобільність». Мобільність – це випробування міцності й піддатливості тенденцій середовища інтенціями індивідів (Макеев, 2005: 176). Соціальна мобільність (Social mobility) – це рух осіб або груп з однієї соціальної позиції до іншої (Гіденс, 1995: 667); соціальна мобільність – процес змін, перевтілень соціальних позицій людей у системі суспільних відносин, що проходять під впливом перебудови їхніх соціальних якостей (Золотарьов, 1995: 6).

У ході проведення аналізу розкрито термін «соціальна мобільність фахівця дошкільної освіти» як компонент професійної компетентності, що характеризується відповідним рівнем готовності до соціально-педагогічної взаємодії, котра формується в процесі професійної підготовки й реалізується поетапно у взаємозв'язку з усіма видами мобільності під час переміщення фахівця в соціумі, а також зміни його соціального стану й ролей.

Мета статті – запропонувати й схарактеризувати модель формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Потреба формування соціальної мобільності педагогічних фахівців визначена в нормативних державних документах: Законах України «Про освіту» (2017 р.) і «Про вищу освіту» (2014 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. (2011 р.), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір (2004 р.), Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.), Концепції Нової української школи (2018 р.), Примірному положенні про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів (2013 р.), Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021 р.) та інших.

Коли ми говоримо про підготовку фахівця «своїєї» галузі, ми конструємо так звану модель його підготовки. Це може бути як теоретична (описова), так і практична (зображувально-описова) модель. Адже така модель сприяє кращому сприйняттю та усвідомленню її сутності.

Під час професійної підготовки фахівців потрібно враховувати зміни, що відбуваються

навколо нас, гнучко застосовувати їх в навчанні. Фахівці, підготовлені закладом вищої освіти, з одного боку, мають окупили себе, а з іншого, – досягти необхідного статусу в матеріальній сфері.

Проаналізувавши структурні елементи формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти, ми визначили III етапи моделювання запропонованої моделі:

I-й етап – обґрунтування змістового наповнення теоретико-методологічного блоку означеної моделі;

II-й етап – обґрунтування змістово-процесуального блоку моделі;

III-й етап – обґрунтування результативного блоку моделі (Бойко, 2018: 119).

Для конструювання моделі формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки ми орієнтувалися на її цільове призначення; модель містить концептуальні основи побудови кожного об'єкта; структурована за такими складниками, як: теоретичні й практичні аспекти, підходи, принципи, чинники, комплексна взаємодія усіх методів, засобів і форм реалізації, методик, технологій тощо.

Схарактеризуємо зміст розробленої нами моделі (див. рис. 1). Пропонуємо три основні блоки нашої моделі – теоретико-методологічний, змістово-процесуальний і результативний блок.

Основою теоретико-методологічного блоку ми визначасмо наукові підходи педагогічної підготовки: компетентнісний, інтегративний, ноосферний, нарративний, інтегративний, синергетичний, акмеологічний, цивілізаційний, історико-педагогічний, фундаментальний, парадигматичний, амбівалентний (Бойко, 2018).

Основна мета побудови моделі – сформулювати соціальну мобільність вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки.

Відповідно до мети побудови моделі можемо визначити завдання, виконання яких дозволило нам досягти поставленої мети й здобути позитивний результат.

Це – формування та розвиток готовності до соціально-педагогічної взаємодії, професійних компетентностей і професійної зрілості; бажання професійного зростання, мотиваційних механізмів організації та самоорганізації.

Уважаємо, що фахівці-дошкільники повинні усвідомлювати важливість опанування педагогічної професії в часі її реформування. Тому наступним компонентом запропонованої моделі є вимоги до сучасного фахівця педагогічної освіти.

У Законі України про освіту (стаття 15) зазначено, що метою професійної освіти є формування та розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці й мобільності й перспектив кар'єрного зростання протягом життя (Про освіту, 2017: 10).

Беручи до уваги вимоги, які висувуються до сучасного фахівця освіти – а це усвідомлення важливості опанування педагогічної професії, розвиток професійних компетентностей, конкурентоздатність, мобільність, кар'єрне зростання, – ми виокремлюємо чинники соціальної мобільності вихователя ЗДО, які сприятимуть їхньому формуванню.

Такими чинниками є мотивація особистості, професійна спрямованість, педагогічні здібності й самопізнання, адаптація та самореалізація, творчий потенціал, педагогічна підтримка, професійна підготовка, професійна діяльність.

О. Болотська зазначає, що процес і результат освіти студента повинен бути спрямований на відповідність потребам споживачів, досягненням науки, на формування здатності відповідати новим викликам суспільства, що трансформується (Болотська, 2012: 2).

О. Балакірева стверджує, що додатковими чинниками мобільності є компетенції: обдарованість, соціальний капітал, соціальна активність, цінності, стать, наявність партнера (Балакірева, 2014: 25).

У теоретико-методологічному блоці пропонуємо вимоги до фахівця дошкільної освіти, дотримання яких необхідні для визначення компонентів соціальної мобільності. Визначені нами вимоги ґрунтуються на дослідженнях, що стосуються професійних якостей, зокрема: професійні якості (це окремі динамічні риси особистості, окремі психічні й психомоторні властивості (рівень розвитку відповідних психічних і психомоторних процесів), а також фізичні якості, які відповідають вимогам певної професії та сприяють успішному опануванню такої професії); професійні якості соціально зумовлені, формуються поступово, розвиваються на основі здібностей і забезпечують результативність та ефективність діяльності.

Під час формування соціальної мобільності у вихователів закладів дошкільної освіти виникають проблеми, які своєю чергою дають можливість виокремити окремі аспекти її формування: адаптація, професійна комунікація, формування та розвиток мобільної поведінки фахівців, спрямованість до здійснення професійної підготовки,

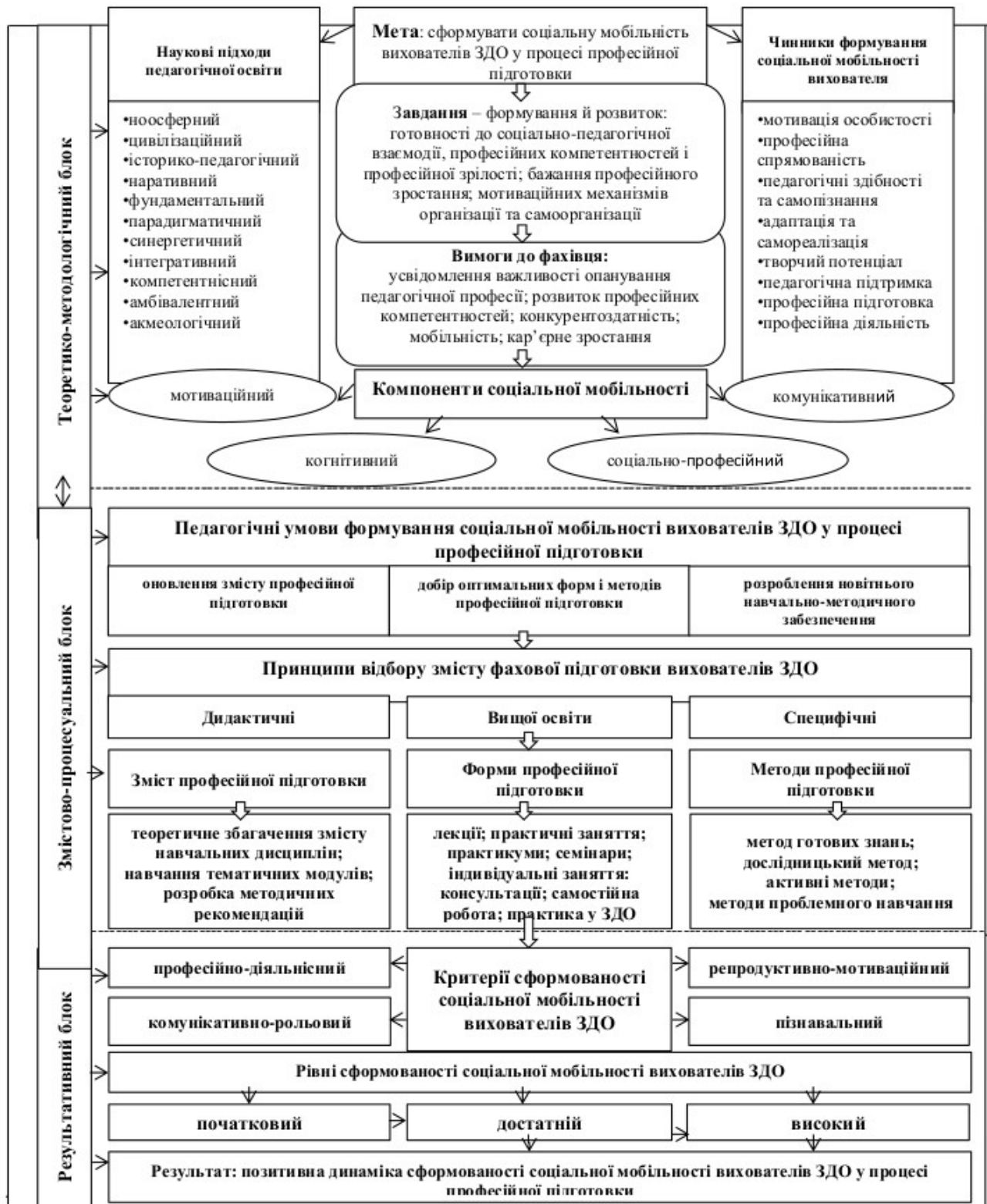

Рис. 1. Модель формування соціальної мобільності вихователів дошкільної освіти

соціалізація (соціалізованість; соціальна зрілість), соціальна рівність. Означені аспекти враховані нами для визначення структури соціальної мобільності фахівця дошкільної освіти. Ми пропонуємо такі компоненти соціальної мобільності:

мотиваційний, когнітивний, комунікативний, соціально-професійний (Бойко, 2018).

Третій блок – змістово-процесуальний, який містить структурні компоненти, що є вагомим теоретичним підґрунтям у формуванні соціаль-

ної мобільності вихователів-педагогів. До таких структурних елементів ми віднесли: педагогічні умови формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти; принципи відбору змісту фахової підготовки вихователів; зміст, форми й методи професійної підготовки.

Вагомою складовою частиною змістово-процесуального блоку є педагогічні умови формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки.

Варто зауважити, що визначальну роль у формуванні соціальної мобільності відіграють педагогічні умови формування соціальної мобільності вихователів ЗДО в процесі професійної підготовки:

- 1) оновлення змісту професійної підготовки;
- 2) добір оптимальних форм і методів професійної підготовки;
- 3) розроблення новітнього навчально-методичного забезпечення.

Розкриємо кожен з них.

Оновлення змісту професійної підготовки відповідно до сучасних вітчизняних і зарубіжних теоретико-методологічних концепцій особистісно-діяльнісного підходу передбачає добір і систематизацію навчального матеріалу дисциплін як системи теоретико-практичних завдань і розширення сфери професійної підготовки майбутніх фахівців ЗДО шляхом теоретичного й методологічного компонентів навчання в закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

Добір оптимальних методів і форм професійної підготовки потребує впровадження в освітній процес ЗВО активних та інтерактивних методів і форм навчання, засобів інформаційно-комунікаційних освітніх технологій, які максимально сприяють реалізації завдань професійної підготовки фахівців дошкільної освіти.

Розроблення новітнього навчально-методичного забезпечення – створення (оновлення) навчально-планової документації (освітньо-професійних програм, навчальних планів, програм навчальних дисциплін і практичної підготовки), добір дидактичних засобів для студентів (підручників, посібників, опорних конспектів, довідників, словників, збірників завдань для самостійної роботи й практикумів, модульних навчальних елементів) і викладачів (електронних видань зі звуковими й відеофрагментами, методичних розробок із навчальних дисциплін, методичних вказівок, наочних посібників, тестів, контрольних завдань), а також систематизація технічних засобів навчання (сучасної проєкційної та аудіовізуальної апаратури, комп'ютерів, телекомунікацій, відео- й кінофільмів, комп'ютерних програм тощо).

Визначальною складовою частиною такого блоку є принципи відбору змісту професійної підготовки. Варто зазначити, що ми спиралися як на дидактичні принципи навчання (системності, інноваційності, професійної зорієнтованості, мобільності, цілісності професійної підготовки); специфічні або інноваційні принципи (дитиноцентризму, гуманізації, діалогізації), так і на принципи вищої освіти, зокрема: рівності; доступності; гуманізму; демократизму; пріоритетності цінностей; зв'язку з зарубіжною та вітчизняною історією країни, культурою, традиціями; незалежного, наукового й світського характеру освіти; інтеграції; взаємозв'язку з освітою інших держав; прогностичності й гнучкості системи освіти; єдності й наступності системи освіти; безперервності й різноманітності освіти; вміння поєднати державне управління та громадське самоврядування в освіті (Бойко, 2018).

Усі принципи взаємопов'язані й взаємозалежні й дають нам можливість оновити зміст, дібрати методи й форми професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти.

Структурними складовими частинами змісту професійної підготовки вважаємо системний підхід до професійної підготовки, практичну професійну підготовку, адаптивну функцію та готовність до професійної діяльності.

Основу професійної підготовки фахівців дошкільної освіти складає психолого-педагогічна підготовка, яка містить формування фундаментальних знань про людей, комунікативних умінь і компетенцій у сфері особистісних відносин. Реалізація такого підходу здійснюється шляхом вивчення окрім традиційних навчальних дисциплін (дидактики, теорії виховання, історії педагогіки, загальної психології, педагогічної та вікової психології) порівняльної педагогіки, основ педагогічної майстерності, соціальної психології, а також у контексті інших навчальних дисциплін, які визначені з урахуванням особливостей різних спеціальностей (Вишківська, 2014: 181).

До складових частин професійної підготовки педагогів-вихователів ми віднесли практичну діяльність, застосування технологічних педагогічних прогнозувань, безперервну самоосвіту, рефлексію.

Зміст професійної підготовки вихователів закладів ЗДО містить:

– методичні рекомендації, що стосуються формування професійних компетентностей і розвитку соціальної мобільності майбутніх вихователів у процесі їхньої фахової підготовки в умовах закладу вищої освіти;

– вивчення розроблених і запропонованих змістових тем модулів: «Мобільність – необ-

хідна складова частина професійної підготовки», «Формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки», «Проблеми формування соціальної мобільності в педагогічній теорії», «Дослідження соціальної мобільності на етапі її становлення», «Особливості формування соціальної мобільності майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки», «Вплив компетентностей на формування соціальної мобільності педагога (вихователя, вчителя)», «Вплив соціальної мобільності на становлення фахівця дошкільної освіти», «Взаємозв'язок соціальної мобільності з її різновидами», «Практичні аспекти формування соціальної мобільності», «Роль соціальної мобільності в освітньому процесі».

Необхідною складовою частиною змісту професійної підготовки вихователів є практичний аспект. Класичні концептуальні підходи педагогіки вищої школи, усталені принципи, методи й форми навчання не завжди ефективні з погляду задоволення потреб суспільства щодо підготовки вихователів. Вони можуть характеризуватися значним відривом теорії від практики або навіть гальмувати впровадження інновацій у процес фахової підготовки вихователів.

До форм професійної підготовки вихователів ЗДО ми віднесли: лекції, практичні заняття, практикуми, семінари, індивідуальні заняття, консультації, самостійну роботу, практику в закладах дошкільної освіти.

Вагомою складовою частиною нашої моделі є результативний блок, який тісно взаємопов'язаний зі змістово-процесуальним блоком, логічно продовжує та завершує модель. Результативний блок містить критерії сформованості соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти, рівні її сформованості, а також визначає результат нашої моделі – позитивну динаміку сформованості соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки.

Важливою складовою частиною такого блоку є визначення критеріїв сформованості соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти, до яких належать: репродуктивно-мотиваційний, пізнавальний, комунікативно-рольовий, професійно-діяльнісний (Бойко, 2018).

Аналіз складових компонентів структурних блоків моделі дозволив нам досягнути поставленої мети, а саме: сформувати соціальну мобільність вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки.

На основі проведених досліджень ми виокремили практичні аспекти формування соціальної мобільності вихователів ЗДО, які враховані

нами під час добору методик для визначення рівня сформованості компонентів: професійна підготовка вихователів і перепідготовка фахівців дошкільного профілю, засвоєння нових ролей, адаптація особистості до правил і вимог соціальної системи, можливість реалізації здібностей і задоволення власного інтересу у вибраній професії, працевлаштування та кар'єрний ріст.

Професійна готовність до педагогічної діяльності передбачає його професійну кваліфікацію та певну сукупність особистісних якостей і властивостей. Адже професійна кваліфікація науково-педагогічного працівника містить такі складові частини:

1) спеціально-предметну компетентність як глибокі й всебічні знання з навчальної дисципліни, яку викладає науково-педагогічний працівник, а також широка ерудиція в такій науково-предметній галузі;

2) психолого-педагогічну компетентність як глибокі теоретичні знання з психології та педагогіки, а також уміння втілити їх у практиці освітнього процесу в закладі вищої освіти;

3) комунікативну компетентність як здатність здійснювати педагогічне спілкування під час навчання;

4) соціокультурну компетентність.

Однак у процесі професійної підготовки, наголошує Ю. Вербиненко, важливо акцентувати на формуванні психологічної готовності до педагогічної праці. Вона поєднує в собі питання формування інтересів, нахилів, спрямованості на педагогічну працю (Вербиненко, 2013).

Погоджуємося з думкою В. Вишківської, що професійна підготовка педагога у ЗВО спрямована на освоєння компетентностей, необхідних його випускнику для активної професійної діяльності як на найближчу, так і довгострокову перспективу. Випереджальна професійна підготовка педагога в освітньому закладі передбачає проектування та реалізацію педагогічного процесу з освоєння знань, умінь, компетентностей, ціннісних орієнтацій, норм поведінки й педагогічного спілкування, спрямованих на становлення студента як суб'єкта, відповідального за розвиток своїх професійно значущих якостей (активності, відповідальності, креативності, цілеспрямованості, рефлексивності тощо), розкриття внутрішніх ресурсів (духовне й фізичне здоров'я, стиль мислення, самооцінка, педагогічні здібності, емоційно-вольові властивості), необхідних йому для повноцінного виконання основних видів професійної діяльності (педагогічної, науково-дослідної, управлінської, проектної, методичної, культурно-просвітницької), функцій (мотивування, прийняття рішень,

організації, комунікації, контролю, корекції), ролей (вчителя, вихователя, керівника, тьютора, організатора, методиста, консультанта), проявів рольових позицій (Вишківська, 2014: 181).

Вихователь має навчити дитину вчитися, застосовувати здобуті знання та інформацію. Ще однією складовою частиною в новій професійній ролі є вміння цілісно бачити дитину й забезпечувати її системний розвиток, бачення світу, а також органічно поєднувати навчальний і виховний процеси. Вихователь повинен бути готовим до сучасної соціальної ролі, що полягає у вихованні людини, ефективної в національному й глобальному демократичному просторі.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що, таким чином, запропонована нами авторська модель формування соціальної мобільності вихователів ЗДО в процесі професійної підготовки побудована на основі аналізу теоретико-методологічних засад і практичного досвіду як вітчизняних, так і зарубіжних наукових досліджень. Модель поєднує сукупність компонен-

тів цілісного педагогічного процесу, орієнтована на особистість фахівця, який володіє професійними компетентностями й високим рівнем майстерності. Вона може бути використана для корекції робочих програм професійно орієнтованих дисциплін, добору різних форм і методів навчальної діяльності з урахуванням їхньої професійної спрямованості. На основі моделі акцентуємо на представленні важливих тем як окремих навчальних дисциплін, так і цілих змістових модулів, що несуть у собі найбільш фактичне фахове навантаження.

Авторська модель формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти дозволяє розробити критерії та показники рівнів сформованості соціальної мобільності. Реалізація моделі передбачає збагачення змісту теоретичної підготовки, використання ефективних форм і методів професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, модернізацію навчально-методичного забезпечення, удосконалення управління освітнім процесом із метою моніторингу сформованості компонентів соціальної мобільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Г. О. Формування соціальної мобільності вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі професійної підготовки : дис.. канд. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2018. 312 с. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/3_nauka/svr/04/disertaciya_boyko_g_o.pdf.
2. Болотська О. А. Чинники соціальної мобільності сучасної молоді в контексті реформування системи вищої освіти. Науковий вісник Донбасу. 2012. № 4. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN20/12boasvo.pdf>.
3. Вербиненко Ю. І. Професійна готовність до педагогічної діяльності. *Професійна підготовка педагога в контексті європейських інтеграційних процесів* : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету. Дрогобич, 2013. С. 119–124.
4. Вишківська В. Б. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету* : збірник наукових праць звітної-наукової конференції викладачів університету за 2013 рік, 4–6 лютого 2014 року / укл.: Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Ємельянова. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. С. 180–182.
5. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ.: В. Й. Шовкун, А. О. Олійник ; наук. ред. О. В. Іващенко. Київ : Основа, 1999. 726 с.
6. Золотарьов Е. О. Соціальна мобільність (філософський аспект) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.11. Одеса, 1995. 18 с.
7. Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти : монографія / за наук. ред. О. В. Уваркіної. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 128 с.
8. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 р. : Проєкт / Стратегічна дорадча група «Освіта». 22 с. URL: http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept.pdf.
9. Макеєв С. О. Соціологія : навчальний посібник / за ред. С. О. Макеєва. 3-тє вид., стер. Київ : Т-во «Знання» : КОО, 2005. 455 с.
10. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. *Голос України*. 2017. № 178–179. С. 10–22.
11. Про затвердження Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : Наказ Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 р. № 755-21 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/pr/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>.
12. Процеси соціальної мобільності у сучасному суспільстві : колективна монографія / О. М. Балакірева та ін. ; за ред. О. М. Балакіревої. Київ : Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України, 2014. 287 с.

REFERENCES

1. Boiko H. O. Formuvannia sotsialnoi mobilnosti vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Enhancing social mobility of the teachers of preschool educational institutions in the process of professional training]: dissertation for the degree of a candidate of pedagogical sciences: 13.00.04 / Boiko Halyna Olehivna. Lviv, 2018. 312 p. [in Ukrainian].

2. Bolotska O. A. Chynnyky sotsialnoi mobilnosti suchasnoi molodi v konteksti reformuvannya systemy vyshchoi osvity [Factors of Social Mobility of Modern Youth in the Context of the Reforming of Higher Education System]. *Naukovyi visnyk Donbasu*. 2012. № 4 [in Ukrainian].
3. Verbynenko Yu. I. Profesiina hotovnist do pedahohichnoi diialnosti. *Profesiina pidhotovka pedahoha v konteksti yevropeiskyykh intehratsiinykh protsesiv* : zb. nauk. prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu. Drohobych [Professional readiness for pedagogical activity], 2013. pp. 119–124 [in Ukrainian].
4. Vyshkivska V. B. Suchasni vymohy do profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv. *Yednist navchannia i naukovykh doslidzhen – holovnyi pryntsyup universytetu*: zbirnyk naukovykh prats zvitno-naukovoï konferentsii vykladachiv universytetu za 2013 rik, 4–6 liutoho 2014 roku / ukl.: H. I. Volynka, O. V. Uvarkina, O. P. Yemelianova. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [Modern requirements for professional training of future teachers], 2014. pp. 180–182 [in Ukrainian].
5. Gidens E. Sotsiologhiia / per. z anhl.: V. Shovkun, A. Oliinyk ; nauk. red. O. Ivashchenko [Sociology] Kyiv: Osnova, 1999. 726 p. [in Ukrainian].
6. Zolotarov E. O. Sotsialna mobilnist (filosofskyi aspekt): avtoref. dys. ... kand. filos. nauk : 09.00.11. [Social mobility (philosophical aspect). Odesa, 1995. 18 p. [Ukrainian].
7. Kaliuzhna T. H. Pedahohichna aksiologhiia v umovakh modernizatsii profesiino-pedahohichnoi osvity : monohrafiia / za nauk. red. O. V. Uvarkinoi. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [Pedagogical axiology in the conditions of modernization of professional and pedagogical education: monograph], 2012. 128 p. [in Ukrainian].
8. Kontsepsiia rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 r. [The concept of education development in Ukraine for the period 2015–2025]. URL: http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf [in Ukrainian].
9. Makeiev S. O. Sotsiologhiia : navch. posib. / za red. S. O. Makeieva. 3-tie vyd., ster. Kyiv : T-vo “Znannia”, 2005. 455 p. (Vyshcha osvita XXI stolittia) [in Ukrainian].
10. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. *Holos Ukrainy* [Law of Ukraine: On Education] 2017. № 178–179. pp. 10–22 [in Ukrainian].
11. Profesiinyi standart “Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity” [Professional standard “Educator of preschool education”] Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].
12. Protsesty sotsialnoi mobilnosti u suchasnomu suspilstvi : kolektyvna monohrafiia / O. M. Balakirieva ta in. ; za red. O. M. Balakirievoi. Kyiv : In-t ekonomiky ta prohnozuvannya NAN Ukrainy, [Processes of social mobility in modern society: a collective monograph], 2014. 287 p. [in Ukrainian].